

Informatie over libellenonderzoek in Nederland

VAN DE COÖRDINATOR

De 'Nederlandse Libellenonderzoekers' schreven we in het verleden altijd voluit. Omdat deze naam een beetje een mond vol is, hebben we besloten de meest voor de hand liggende afkorting, 'NLO', als het zo uitkomt te gaan gebruiken. In dit artikel vind u informatie over hoe de NLO met het NJN-libellenproject gaat samenwerken, over de nieuwe waarnemingsformulieren en informatie over het doorgeven van waarnemingen.

NLO en het libellenproject van de NJN

Elders in dit Contactblad wordt ingegaan op het dit jaar gestarte libellenproject van de Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie (NJN). De NLO heeft besloten nauw met dit project te gaan samenwerken. Concreet houdt deze samenwerking in:

- het leveren van gegevens voor een samen te stellen voorlopige verspreidingsatlas over de periode 1990-1994 (de gegevens worden tijdelijk 'uitgeleend'; alle gegevens komen uiteindelijk in het archief van het Europeaan Invertebrate Survey).

- het leveren van kennis: leden van de NLO zijn al ingeschakeld voor het leiden van excursies bij NJN-afdelingen.

- het garanderen van continuïteit: ondergetekende is als 'extern adviseur' bij het project betrokken en zal ondermeer de betrouwbaarheid van waarnemingen helpen beoordelen.

Ook de Jeugdbond voor Natuurstudie en Milieubescherming (JNM-Nederland) heeft zijn medewerking toegezegd terwijl de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging (KNNV) belangstelling heeft getoond om mee te gaan werken.

In het vorige Contactblad heeft Jan van Tol het een en ander uitgelegd met betrekking tot de aanvraag van het EIS bij het Ministerie van Landbouw en Visserij voor het samenstellen van een verspreidingsatlas van libellen in Nederland. De kans dat er komend jaar (1993) daadwerkelijk subsidie zal komen voor dat project is niet erg groot. In 1994 is de kans op subsidie wat groter omdat dan het huidige EIS project voor een verspreidingsatlas van sprinkhanen en krekels

afloopt. Als er in de toekomst subsidie voor een verspreidingsatlas van libellen komt kan het NJN-libellenproject als een welkom opstapje voor dat grotere project worden beschouwd.

De nieuwe libelleformulieren

In het kader van het NJN-libellenproject is besloten nieuwe formulieren voor het doorgeven van waarnemingen te ontwerpen. Deze nieuwe formulieren vervangen vanaf heden de oude EIS libelleformulieren. Oude waarnemingen (tot en met 1991) kunnen zowel op de oude als op nieuwe formulieren worden doorgegeven. Nieuwe waarnemingen (uit 1992 en voor de komende jaren) kunnen het beste op de nieuwe formulieren worden doorgegeven.

Er zijn afgelopen zomer twee formulieren ontworpen: een 'gebiedsformulier' en een 'losse waarnemingen' formulier. De belangrijkste reden om nieuwe formulieren te ontwerpen was het feit dat de oude formulieren niet uitnodigend werden gevonden om 'eens lekker te gaan invullen'. Het belangrijkste uitgangspunt voor het ontwerp van het nieuwe gebiedsformulier was dan ook dat het prettig en uitnodigend moest zijn om in te vullen. Hiertoe is ondermeer besloten het gebruik van codes te vermijden en het geheel ietwat speels op te zetten. Voor het samenstellen van het formulier hebben we gebruik gemaakt van delen van verschillende andere formulieren. De belangrijkste formulieren waarop het ontwerp is gebaseerd zijn het Belgische libelleformulier, het sprinkhanen- en krekelformulier van EIS Nederland en het algemene inventarisatie formulier van Staatsbosbeheer.

Belangrijke veranderingen ten opzichte van het oude libelleformulier zijn:

- de mogelijkheid voor het gebruik van Amersfoortcoördinaten (op de vroegere formulieren was alleen de mogelijkheid om UTM coördinaten op te geven. De voorkeur op de nieuwe formulieren gaat uit naar Amersfoortcoördinaten; de mogelijkheid bestaat echter om de UTM coördinaten op te geven).

- de mogelijkheid om een eerste en laatste datum in te vullen (voor het geval een gebied een heel jaar door geïnventariseerd is).

- bij het opgeven van de aanwezige aantallen per soort het gebruik van kolommen met symbolen erboven, i.p.v. het gebruik van codes, zoals op het oude formulier gebruikelijk was.

- het beschrijven van de biotoop kan met het aankruisen van een aantal vakken op de achterzijde gebeuren, i.p.v. het gebruik van codes zoals het op de

oude formulieren gebruikelijk was.

- op het formulier is een korte legenda aanwezig met aanwijzingen voor het invullen.

Verder is de mogelijkheid om achteraf de waarnemingen op hun betrouwbaarheid te kunnen beoordelen uitgebreid. Hiervoor is een kolom toegevoegd over hoe de soort gedetermineerd is (betreft het een zichtwaarneming of een vangst) en of er bewijsmateriaal voorhanden is (in de vorm van foto's of collectiemateriaal). Op de achterzijde is ruimte om soorten te beschrijven.

Om de waargenomen aantallen te kunnen beoordelen zijn vragen toegevoegd over hoe compleet het gebied onderzocht is en over het weer ten tijde van het bezoek. Deze vragen kunnen door aankruisen van vakjes worden beantwoord.

Tot slot is op de achterkant een lijst van alle in Nederland waargenomen en te verwachten soorten opgenomen, met hun Nederlandse naam, aanwijzingen over voorkomen in Nederland. Ook staat in deze lijst aangegeven of het wel of niet noodzakelijk is bewijsmateriaal van de waarneming te hebben.

Op een 'losse waarnemingen' formulier kan alleen de basis-informatie van een waarneming van een soort ingevuld worden. Deze formulieren kunnen (zoals de naam al zegt) voor 'losse waarnemingen' gebruikt worden. Ze kunnen ook gebruikt worden als er slechts één tot drie soorten in een gebied zijn waargenomen (en geen van deze soorten min of meer zeldzaam is).

Aan een aantal mensen zijn deze zomer al formulieren toegestuurd. Bij de overige mensen zijn de formulieren in dit Contactblad ingesloten. In deze 'eerste druk' zitten nog een aantal foutjes (ondermeer het ontbreken van de symbolen op het 'losse waarnemingen' formulier) die in de volgende druk verbeterd zullen worden. Aanvragen van formulieren kan het best schriftelijk gebeuren, op onderstaand adres. Vermeld bij de aanvraag hoeveel van elk formulier u toegestuurd wil krijgen.

Tot slot wil ik de mensen bedanken die commentaar op conceptontwerpen van de formulieren hebben geleverd: Max Klasberg, Arjan Stroo, Vincent Kalkman, Robert Ketelaar, Roy Kleukers, Tienek de Groot en Karin Verspui. Henk Verhaar heeft de symbolen (grotendeels overgenomen van de Belgische libellenformulieren) ingelezen in de computer en gestileerd. Verder dank aan het Nationaal Natuurhistorisch Museum te Leiden waar ik van de computerfaciliteiten gebruik heb kunnen maken en het EIS, dat de reiskosten voor zijn rekening heeft genomen.

Insturen waarnemingen

Hopelijk zullen de komende jaren zoveel mogelijk waarnemingen op formulier worden doorgegeven. Om het insturen te stimuleren is besloten om de rubriek 'Waarnemingen' weer in het Contactblad op te gaan nemen. In deze rubriek zullen alle waarnemingen van zeldzame soorten en bijvoorbeeld extra vroege of late waarnemingen worden opgenomen. Verder ligt het in de bedoeling om af en toe verspreidingskaartjes, samengesteld uit waarnemingen van na 1990 te publiceren. Op die manier kunnen de mensen die waarnemingen doorgeven zien wat er daadwerkelijk met hun waarnemingen gebeurt.

Marcel Wasscher

(aanvraagadres voor libelleformulieren: Minstraat 15 bis, 3582 CA Utrecht)